

سخن سردبیر

به نام نقش بند صفحه ی خاک
عبیر آمیز انفاس بهاری
عذار افروز مه رویان افلاک
زبور آموز کبک کوهساری
(خواجوی کرمانی)

اخلاق حسنه با نظم عمومی، ارتباطی تنگاتنگ و دو سویه دارد و «اموری که خلاف اخلاق حسنه است، نظم عمومی را نیز بر هم می‌زند و [از همین روست که] هیچ گاه حقوق نمی‌تواند به امور غیر اخلاقی بی‌اعتنا بماند» (کاتوزیان، قواعد عمومی قراردادها، ج ۱، ۱۸۱). این دیدگاه، با یکی از خوائش های ممکن، از ماده ۹۷۵ قانون مدنی نیز هم خوانی دارد، به این بیان؛ یکی از عللی که قوانین خارجی و یا قراردادهای خصوصی مخالف نظم عمومی محسوب می‌شوند، مخالفت آن‌ها با اخلاق حسنه است. پس می‌توان گفت؛ هر امری که مخالف اخلاق حسنه باشد، به ناگزیر، بر هم زننده ی نظم عمومی نیز هست.

شاید به گمان برخی سیاسیون، بهترین و آسان‌ترین روش برای ساخت و پاسداشت نظم عمومی، به کارگیری زور و قوه ی قهریه باشد، حال آن‌که این گمان در تقابل با دیدگاه پیش گفته است و سنت نبوی (ص) نیز بی‌پایه بودن چنین گمانی را تأیید می‌کند. زیرا در جامعه ی اخلاقی ساخته شده به دست پیامبر اکرم (ص)، اخلاق حسنه در همه ی لایه های اجتماعی گسترش داده شده و آن اسوه ی حسنه، شعار «إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ» (مستدرک، ج ۲، ص ۲۸۲) را سرلوحه ی هدایت‌گری های خویش قرار داده بود و برخلاف بسیاری از نظام‌های سیاسی رایج، بر آموزه های اخلاقی و دینی و دیگر بازدارنده های وجدانی تکیه و توجه داشت. آن حضرت در کنترل اجتماع و تضمین بقای قدرت سیاسی خویش، بدون آن‌که به نهادها و ضمانت‌اجراهای حقوقی تکیه‌ای اساسی داشته باشد، درصدد گسترش اخلاق حسنه و کنترل رفتارهای اجتماعی شهروندان و حفظ نظم عمومی از آن راه برآمد (ر.ک.: امیری؛ سنت نبوی و عدالت کیفری، فصلنامه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ش. ۴، ۱۳۸۸، ۲۷). همین سنت حسنه، در گفته و کردار حضرت علی (ع) نیز پی گرفته شد و آن انسان کامل نیز، کژی از جاده اخلاق را نه تنها در برابر شهروندان، بلکه در برابر دشمنان نیز روانی دانست. آن اسوه ی عدالت در تشریح چگونگی بستن پیمان صلح با دشمن و امان دادن به او، خطاب به استاندار منصوب خویش (مالک اشتر) فرمود: «... پس در آن چه بر عهده گرفته‌ای خیانت مکن و پیمان خود را مشکن، و دشمنت را فریب مده،

که به جز نادان بدبخت، بر خداوند دلیری و گستاخی نکند... پیمانی مبنی که راه تأویل در آن باز باشد. پس از عهد بستن و استوار کردن پیمان بر عبارت های دو پهلو و ابهام انگیز تکیه مکن...» (نهج البلاغه، نامه ۵۳، ترجمه ی علی شبروانی).

به درستی که انسان از تصور چنین جامعه ی اخلاق مداری که نقض عهد، خیانت، تقلب، نارو زدن و بی اخلاقی -حتی- در برابر دشمن را روانی دارد، به شوق و شور می آید و به ناگزیر چنین جامعه ای را با این نظم عمومی می ستاید.

ای کریمی که از خزانه غیب گبر و ترسا وظیفه خور داری

دوستان را کجا کنی محروم تو که با دشمن این نظر داری (سعدی)

این نمونه های پیش رو، خود گواهی دیگر بر درستی گفته ی پیشین ماست که؛ اخلاق حسنه و نظم عمومی به هم وابسته و پیوسته اند و از همین روست که در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز دولت ناگزیر شده که خودش در وهله ی اول اخلاقی عمل کند و در وهله ی دوم محیط جامعه را نیز اخلاقی کند (مقدمه ی قانون اساسی و نیز بند ۱ اصل سوم و اصول دهم، چهاردهم و یکصد و بیست و یکم)، و در چنین حال و هوایی است که اخلاق حسنه در لایه های گوناگون جامعه نیز رسوخ کرده و گسترش می یابد و در نتیجه ی آن نظم عمومی پایدار و قابل قبولی در جامعه جریان می یابد.

اقوام روزگار به اخلاق زنده‌اند قومی که گشت فاقد اخلاق مردنی است

(نظامی)

یادآوری چند نکته:

یکم: باز هم از پذیرش و پیشواز گرم شما خوانندگان ارجمند و همچنین از برخی خرده گیری های به جا از شماره های پیشین «وکیل مدافع»، سپاسگزاریم. کوشش کرده ایم تا به اندازه توان خود با برداشتن کاستی ها، این شماره را نیز به روش گذشته، پیشکش کنیم.

دوم: از همه ی دوستان و یارانی که در شماره های پیشین و این شماره با فصلنامه همکاری کرده و می کنند، صمیمانه سپاسگزاریم.

سوم: اصل بر این است که نوشته های بخش های دوم الی هفتم، به وسیله ی دبیران همان بخش ها تألیف، تدوین یا پیاده سازی شده است. بر آن بوده ایم از تکرار نام دبیران در ابتدای هر نوشته پرهیز کنیم. از این رو، تنها در جایی که نویسنده دیگری جز دبیر بخش باشد، نام نگارنده آمده است. چهارم: از این پس، بخش جداگانه ای برای ترجمه نخواهیم داشت و ترجمه نیز در همان بخش مقالات علمی (بخش یکم) آورده می شود. بنابراین تعداد بخش ها به هفت بخش کاهش یافته است. پنجم: با خجسته باد گفتن نورز ۱۳۹۲ و بهار تازه، برای شما همکاران و دادرسان و دیگر یاوران دادگستری و خانواده گرامی تان، همواره بهترین آرزوها: پایایی، شادکامی، تندرستی و سرفرازی را از خداوند والا خواستاریم. و پایان این که همچنان چشم به راه پیشنهادهای و همکاری و انبازی بیش از پیش دارندگان قلم، ذوق و اندیشه هستیم.

سردبیر